

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การจัดการทุนมนุษย์ สำหรับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและการบริการ

HUMAN CAPITAL MANAGEMENT
FOR TOURISM AND
HOSPITALITY INDUSTRY

ดร.วรลักษณ์ วรพัฏฐ์ศิริกุล

สาขาการจัดการบริการการบิน
คณะศิลปศาสตร์

การจัดการทุนมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ
Human Capital Management for Tourism and Hospitality Industry

ดร.วรลักษณ์ วรพัทตร์สิริกุล

สาขาการจัดการบริการการบิน คณะศิลปศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การจัดการทุนมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ

Human Capital Management for Tourism and Hospitality Industry

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ห้ามลอกเลียนแบบ ไม่ว่าส่วนใดส่วน
หนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้พิมพ์เท่านั้น

ครั้งที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2569

จัดพิมพ์และเผยแพร่ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

วรลักษณ์ วรพัทธรศิริกุล.

การจัดการทุนมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ = Human capital
management for tourism and hospitality industry.-- กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2026.

120 หน้า.

1. การบริหารงานบุคคล. 2. ทรัพยากรมนุษย์. I. ชื่อเรื่อง.

658.3

ISBN (e-book) 978-616-338-223-8

คำนำ

ตำราเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับประกอบการเรียนรู้อย่างวิชา 16166014 การจัดการทุนมนุษย์ สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ (Human Capital Management for Tourism and Hospitality Industry) ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ตั้งแต่ความรู้เบื้องต้น ทฤษฎี แนวคิด กระบวนการได้มา การพัฒนา การธำรงรักษา รวมถึงแรงงานสัมพันธ์ และจริยธรรม โดยมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 12 บทเรียน ประกอบด้วย บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 2 ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 3 แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ บทที่ 4 การวิเคราะห์งาน บทที่ 5 การสรรหาและคัดเลือก บทที่ 6 การอบรมและพัฒนา บทที่ 7 การพัฒนาอาชีพ บทที่ 8 การบริหารผลการปฏิบัติงานและการประเมินผล บทที่ 9 การบริหารค่าตอบแทน บทที่ 10 การออกจากองค์กร บทที่ 11 แรงงานสัมพันธ์ในองค์กร และบทที่ 12 จริยธรรมและจรรยาบรรณในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ และสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในสายงานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการได้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ตำราเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในการปฏิบัติงานในสายงานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการในอนาคต

ดร.วรลักษณ์ วรพัทธ์ศิริกุล

พฤศจิกายน 2568

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์	1
บทนำ	1
วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์	2
บทบาทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์	3
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์	5
สรุป	6
คำศัพท์เฉพาะ	7
คำถามท้ายบท	8
กรณีศึกษา	8
บรรณานุกรม	9
 บทที่ 2 ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์	 11
ทฤษฎีระบบ (System Theory)	11
ทฤษฎีการจัดองค์การ (Organizing Theory)	12
ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)	13
ทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factors Theory)	16
สรุป	18
คำศัพท์เฉพาะ	18
คำถามท้ายบท	19
กรณีศึกษา	19
บรรณานุกรม	21
 บทที่ 3 แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์	 22
แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์กลุ่มฮาร์วาร์ด (The Harvard Model)	22
แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำนักมิชิแกน (The Michigan School)	23
แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบอ่อน (Soft Model)	24
แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบแข็ง (Hard Model)	24
สรุป	25
คำศัพท์เฉพาะ	25

คำถามท้ายบท	26
กรณีศึกษา	26
บรรณานุกรม	26
บทที่ 4 การวิเคราะห์งาน	28
องค์ประกอบของการวิเคราะห์งาน	28
ประโยชน์ของการวิเคราะห์งาน	29
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์งาน	30
สรุป	34
คำศัพท์เฉพาะ	35
คำถามท้ายบท	36
กรณีศึกษา	36
บรรณานุกรม	37
บทที่ 5 การสรรหาและคัดเลือก	39
การสรรหา	39
การคัดเลือก	41
สรุป	47
คำศัพท์เฉพาะ	48
คำถามท้ายบท	48
กรณีศึกษา	49
บรรณานุกรม	51
บทที่ 6 การฝึกอบรมและพัฒนา	52
บทนำ	52
กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา	55
วิธีการฝึกอบรมและพัฒนา	57
การประเมินผลการฝึกอบรมและพัฒนา	58
สรุป	60
คำศัพท์เฉพาะ	60
คำถามท้ายบท	61
กรณีศึกษา	62

บรรณานุกรม	63
บทที่ 7 การพัฒนาอาชีพ	64
บทนำ	64
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ	65
รูปแบบของการพัฒนาอาชีพ	66
สรุป	68
คำศัพท์เฉพาะ	69
คำถามท้ายบท	69
กรณีศึกษา	69
บรรณานุกรม	71
บทที่ 8 การบริหารผลการปฏิบัติงาน	72
บทนำ	72
กระบวนการบริหารผลการปฏิบัติงาน	74
วิธีประเมินผลการปฏิบัติงาน	76
ข้อผิดพลาดจากการประเมินผลการปฏิบัติงาน	77
สรุป	78
คำศัพท์เฉพาะ	78
คำถามท้ายบท	80
กรณีศึกษา	80
บรรณานุกรม	82
บทที่ 9 การบริหารค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์	83
การบริหารค่าตอบแทน	83
สิทธิประโยชน์	88
สรุป	90
คำศัพท์เฉพาะ	90
คำถามท้ายบท	91
กรณีศึกษา	91
บรรณานุกรม	93

บทที่ 10 การออกจากองค์การ	94
บทนำ	94
แนวคิดเกี่ยวกับการลาออกจากองค์การ	95
สิทธิของลูกจ้าง กรณีถูกเลิกจ้าง	97
ผลกระทบต่อองค์การจากการออกจากองค์การของบุคลากร	98
สรุป	99
คำศัพท์เฉพาะ	100
คำถามท้ายบท	100
กรณีศึกษา	100
บรรณานุกรม	102
 บทที่ 11 แรงงานสัมพันธ์ในองค์การ	 103
บทนำ	103
รูปแบบของแรงงานสัมพันธ์	103
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสัมพันธ์	104
ความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานสัมพันธ์	109
สรุป	111
คำศัพท์เฉพาะ	112
คำถามท้ายบท	112
กรณีศึกษา	112
บรรณานุกรม	113
 บทที่ 12 จริยธรรมและจรรยาบรรณในการจัดการทรัพยากรมนุษย์	 114
จริยธรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์	114
จรรยาบรรณทางวิชาชีพด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์	115
สรุป	117
คำศัพท์เฉพาะ	118
คำถามท้ายบท	118
กรณีศึกษา	118
บรรณานุกรม	120

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
6.1	การเปรียบเทียบการพัฒนารายบุคคล	53
8.1	แบบประเมินที่ใช้การวัดค่าแบบ 3 ระดับ	76
8.2	แบบประเมินที่ใช้การวัดค่าแบบ 5 ระดับ	76

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	บทบาทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์	3
1.2	องค์การขนาดกลาง	6
1.3	องค์การขนาดใหญ่	6
2.1	ทฤษฎีระบบ	12
2.2	ทฤษฎีการจัดการองค์การ	13
2.3	ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์	15
2.4	ทฤษฎีสองปัจจัย	17
3.1	แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์กลุ่มฮาร์วาร์ด	23
3.2	แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำนักมิชิแกน	24
4.1	องค์ประกอบของการวิเคราะห์งาน	30
4.2	คำอธิบายงานและคุณสมบัติประจำตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ 1	32
4.3	คำอธิบายงานและคุณสมบัติประจำตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ 2	33
4.4	คำอธิบายงานและคุณสมบัติประจำตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ 3	34
5.1	ประกาศรับสมัครงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ 1	42
5.2	ประกาศรับสมัครงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ 2	43
5.3	กระบวนการคัดเลือกบุคลากร	46
5.4	กระบวนการคัดเลือกบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ	47
6.1	ขอบเขตของการพัฒนารายบุคคล	54
6.2	กระบวนการการฝึกอบรมและพัฒนา	56
6.3	Kirkpatrick Model	60
7.1	ความก้าวหน้าทางอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ	68
8.1	กระบวนการบริหารผลการปฏิบัติงาน	75
9.1	รูปแบบของค่าตอบแทน	87

10.1	แนวความคิดการลาออกของไพรซ์	95
10.2	แนวความคิดการถอนตัวออกจากงาน	96

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์

1. บทนำ

ทรัพยากรพื้นฐานที่นับได้ว่าเป็นปัจจัยหลักอันมีความสำคัญในการบริหารจัดการองค์การนั้น ประกอบด้วย 4 ประการ (4M) ได้แก่ บุคคล (Man) เงินทุน (Money) วัสดุดิบ (Material) และวิธีการ (Method) จากทรัพยากรพื้นฐานดังกล่าว จะเห็นได้ว่า บุคคล เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการบริหารจัดการองค์การ เนื่องจากบุคคลมีส่วนสำคัญในการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อดำเนินงานและผลักดันให้องค์การสามารถดำเนินธุรกิจได้ตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ บุคคล ยังเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงานและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์และสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อองค์การอีกด้วย ดังนั้น องค์การจึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดการบุคลากรขององค์การ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการประสบความสำเร็จขององค์การ

แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) ได้มีการพัฒนามาจากแนวคิดการบริหารงานบุคคล (Personnel Management) ซึ่งมองว่า การบริหารงานบุคคล เป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลในการจัดหาบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ สามารถทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การ และองค์การเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการให้ตามความเหมาะสม ดังนั้น ตามแนวคิดนี้ บุคคล จึงเป็นเพียงปัจจัยการผลิตประเภทหนึ่งสำหรับองค์การ ต่อมาเมื่อแนวคิดการบริหารงานบุคคล (Personnel Management) ได้พัฒนามาเป็นแนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) มุมมองขององค์การที่มีต่อบุคคลได้เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มองว่า บุคคล คือทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์การ เป็นผู้ที่ใช้ความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน พัฒนา และสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ให้กับองค์การ นำมาสู่การเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) สำหรับองค์การนั่นเอง ดังนั้น หากองค์การต้องการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์การต้องเริ่มต้นจากการให้ความสำคัญในกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรในองค์การ อารักรักษาบุคลากรที่มีคุณค่าให้คงอยู่กับองค์การ ทั้งยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของบุคลากรในองค์การด้วยเช่นกัน

จากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่มีต่อบุคคลขององค์การ ทำให้สามารถแบ่งการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ก่อนเข้าร่วมงาน

องค์การต้องมีการวิเคราะห์งานเพื่อวางแผนทรัพยากรมนุษย์ขององค์การ ดำเนินการสรรหาด้วยการจูงใจบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่งาน และคัดเลือกด้วยวิธีการที่มีคุณภาพเพื่อให้

ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความเหมาะสมที่สุดเข้าร่วมงานกับองค์กร ทั้งนี้ การได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณภาพเป็นการส่งเสริมให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าได้ในเบื้องต้น

2. ขณะปฏิบัติงาน

เมื่อองค์กรได้บุคคลที่มีคุณภาพและเหมาะสมเพื่อมาปฏิบัติงานแล้ว องค์กรยังมีหน้าที่ในการพัฒนาและธำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากร ให้มีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีและมีความรู้สึกผูกพันเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร ด้วยการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การให้ผลตอบแทนและสวัสดิการอย่างเหมาะสมและยุติธรรม การส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและเอื้อต่อการทำงานของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมและสามารถทำงานให้กับองค์กรได้อย่างเต็มความสามารถด้วยความพึงพอใจ

3. ภายหลังจากการร่วมงาน

องค์กรควรต้องคำนึงถึงบุคลากรที่ทำงานให้กับองค์กรจนครบวาระเกษียณอายุหรือบุคคลที่ต้องออกจากงานด้วยเช่นกัน โดยองค์กรควรเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ด้วยการจัดระบบบำนาญ บำนาญสำรองชีพ เงินทดแทน หรือเงินชดเชยแก่บุคลากรตามเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นการสนับสนุนให้บุคลากรสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมภายหลังการเกษียณหรือออกจากงานแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรและบุคลากรด้วย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการบุคคลขององค์กร เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับหน้าที่งาน เช่น การวิเคราะห์งาน การสรรหาและคัดเลือก เป็นต้น และธำรงรักษาบุคลากรนั้น ๆ ให้คงอยู่กับองค์กร เช่น การฝึกอบรมและพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ เป็นต้น รวมถึงการวางแผนดูแลเมื่อบุคลากรออกจากองค์กร เช่น เงินชดเชย เงินบำนาญ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรมนุษย์นับได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากทุกองค์กรต้องมีบุคคลเป็นทรัพยากรสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถแบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่¹

1. ด้านพนักงาน (Employee)

ทำให้พนักงานในองค์กรสามารถใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ช่วยให้พนักงานได้มีโอกาสนำเอาความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ในการงานที่รับผิดชอบได้อย่างเต็มความสามารถ เกิดการพัฒนา

¹ พิชิต เทพวรรณ. (2554). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสินค้าหรือบริการ พนักงานมีโอกาสและมีความก้าวหน้าในอาชีพ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกันระหว่างพนักงานกับองค์การ

2. ด้านองค์การ (Organization)

ทำให้องค์การมีความพร้อมและความเพียงพอในเรื่องของจำนวนบุคลากรในองค์การ ส่งผลให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องตามทิศทางที่องค์การได้วางแผนไว้และสอดคล้องกับการขยายหรือหดตัวขององค์การ ซึ่งจะทำให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้

3. ด้านสังคม (Social)

ทำให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนมีอาชีพ รายได้ และสวัสดิการ รวมถึงการยกระดับคุณภาพบุคคลทั้งในด้านประสิทธิภาพการทำงานและเศรษฐกิจ อันเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงให้กับสังคม และนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

3. บทบาทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์

บทบาทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 8 ประการ ซึ่งแต่ละบทบาทมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในองค์การสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ ทั้งนี้ 8 บทบาทหลักของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีดังนี้

ภาพที่ 1.1 บทบาทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ที่มา ดัดแปลงจาก Noe et al. (2021)

ตำราเล่มนี้รวบรวมองค์ความรู้ด้านการจัดการทุนมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวและการบริการอย่างครบถ้วนครอบคลุมตั้งแต่แนวคิด ทฤษฎี
การสรรหาและพัฒนาบุคลากร การบริหารผลการปฏิบัติงาน คำตอบแทน
แรงงานสัมพันธ์ ตลอดจนจริยธรรมวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและ
พัฒนาทักษะ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว
และการบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ISBN 978-616-33-8223-8

9 786163 382238
120 บาท

การจัดการทุนมนุษย์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
และการบริการ